

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

MACIEJ SZPUNAR

1 päivänä heinäkuuta 2021¹

Asia C-638/19 P

**Euroopan komissio
vastaan**

**European Food SA,
Starmill SRL,
Multipack SRL,
Scandic Distilleries SA,
Ioan Micula,
Viorel Micula,
European Drinks SA,
Rieni Drinks SA,
Transilvania General Import-Export SRL ja**

West Leasing SRL, aiemmin West Leasing International SRL

Muutoksenhaku – Valtion tuki – Välimiesmenettely – Välitystuomioistuimen tietyille talouden toimijoille myöntämien korvausten maksamisesta johtuva tuki – Kahdenvälinen investointisuojasopimus – Unionin oikeuden soveltaminen

I Johdanto

1. Unionin oikeuden ja investointeja koskevaa välimiesmenettelyä koskevan oikeuden vastakkainasettelu on tuonut esiin useita kysymyksiä, joihin tuomio Achmea² ei pystynyt vastaamaan. Käsiteltävänä oleva asia on hyvä esimerkki tästä vastakkainasettelusta ja muistuttaa kyseisen tuomion taustalla olevasta ajatuksesta ja tarjoaa siten unionin tuomioistuimelle erinomaisen tilaisuuden täsmentää entisestään periaatteita, jotka koskevat kahden jäsenvaltion välisiin kahdenvälisiin investointisuojasopimuksiin perustuvien välimiesmenettelyjen yhteensopivuutta unionin oikeuden kanssa kahden jäsenvaltion kahdenvälisen investointisuojasopimuksen perusteella ennen näiden jäsenvaltioiden liittymistä Euroopan unioniin käynnistettyä välimiesmenettelyä koskevassa erityisessä asiayhteydessä.

¹ Alkuperäinen kieli: ranska.

² Tuomio 6.3.2018 (C-284/16, EU:C:2018:158; jäljempänä tuomio Achmea).

2. Käsiteltävänä olevassa asiassa on otettava huomioon niin investointeja koskeva välimiesmenettely kuin valtioneuvoston oikeuskin, joten asian käsittely tarjoaa myös tilaisuuden tarkastella kysymystä Euroopan komission SEUT 107 ja SEUT 108 artiklaan perustuvan toimivallan laajuudesta tällaisessa asiayhteydessä.

3. Komissio vaatii valituksessaan kumoamaan unionin yleisen tuomioistuimen 18.6.2019 antaman tuomion European Food SA ym. v. komissio (T-624/15, T-694/15 ja T-704/15, EU:T:2019:423; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla unionin yleinen tuomioistuin kumosi valtioneuvoston päätöksen SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN), jonka Romania on pannut täytäntöön – välitysoikeuden asiassa Micula v. Romania 11 päivänä joulukuuta 2013 antama tuomio – 30.3.2015 annetun komission päätöksen (EU) 2015/1470 (EUVL 2015, L 232, s. 43; jäljempänä riidanalainen päätös).

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Yleissopimus valtioiden ja toisten valtioiden kansalaisten välisten sijoituksia koskevien riitaisuuksien ratkaisemisesta

4. Valtioiden ja toisten valtioiden kansalaisten välisten sijoituksia koskevien riitaisuuksien ratkaisemisesta 18.3.1965 tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä ICSID-sopimus), joka tuli voimaan Romanian osalta 12.10.1975, 53 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Välitystuomio on osapuolia sitova eikä se voi olla muun kuin tässä yleissopimuksessa mainitun valituksen tai muun muutoksenhakuineen kohteena. Kummankin osapuolen tulee noudattaa välitystuomion määräyksiä – –”

5. ICSID-sopimuksen 54 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Jokainen sopimusvaltio tunnustaa tämän yleissopimuksen mukaisesti annetun välitystuomion itseään sitovaksi ja noudattaa alueellaan sen varallisuus oikeudellisia velvoituksia siten kuin se olisi kysymyksessä olevassa valtiossa toimivan tuomioistuimen antama lainvoimainen päätös. – –”

B Vuoden 1995 sopimus

6. Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Romanian välisestä assosiaatiosta tehdyn Eurooppa-sopimuksen³ (jäljempänä vuoden 1995 sopimus), joka tuli voimaan 1.2.1995, 64 artiklan 1 ja 2 kohdassa määrättiin seuraavaa:

”1. Seuraavat toimenpiteet ovat yhteensopimattomia tämän sopimuksen moitteettoman toiminnan kanssa siltä osin kuin ne ovat omiaan vaikuttamaan yhteisöjen ja Romanian väliseen kauppaan:

– –

iii) valtion tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla tiettyjä yrityksiä tai tiettyjen tavaroiden tuotantoa.

³ EYVL 1994, L 357, s. 2.

2. Tämän artiklan vastaisia käytäntöjä arvioidaan [SEUT 101, 102 ja 107] artiklan sääntöjen soveltamisesta johtuvien arviointiperusteiden mukaan.”

7. Vuoden 1995 sopimuksen 69 ja 71 artiklassa veloitettiin Romania saattamaan kansallinen lainsäädäntönsä yhteensopivaksi yhteisön lainsäädännön kanssa.

C Kahdenvälinen investointisuojausopimus

8. Ruotsin kuningaskunnan hallituksen ja Romanian hallituksen välillä 29.5.2002 tehty investointien edistämistä ja molemminpuolista suojelua koskeva kahdenvälinen investointisuojausopimus (jäljempänä kahdenvälinen investointisopimus) tuli voimaan 1.7.2003, ja sen 2 artiklan 3 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Kumpikin sopimuspuoli takaa toisen sopimuspuolen investoijien investoinneille oikeudenmukaisen ja tasapuolisen kohtelun eikä estä kohtuuttomin tai syrjivin toimenpitein näitä investoijia toteuttamasta, hallinnoimasta, käyttämästä tai luovuttamasta näitä investointeja tai nauttimasta niistä.”

9. Kahdenvälisen investointisopimuksen 7 artiklassa määrätään, että investoijien ja allekirjoittajavaltioiden väliset erimielisyydet ratkaistaan nimenomaan ICSID-sopimuksen yhteydessä toimivassa välitystuomioistuimessa.

D Liittymissopimus ja liittymisasiakirja

10. Romania liittyi unioniin Bulgarian tasavallan ja Romanian liittymisestä Euroopan unioniin 25.4.2005 allekirjoitetun sopimuksen⁴ nojalla 1.1.2007.

11. Bulgarian tasavallan ja Romanian liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu, annetun asiakirjan⁵ (jäljempänä liittymisasiakirja) 2 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Alkuperäisten sopimusten määräykset sekä toimielinten – – ennen liittymistä antamien säädösten säännökset ja määräykset sitovat – – Romaniaa – –, ja niitä sovelletaan [tässä valtiossa] kyseisissä sopimuksissa ja tässä asiakirjassa määrättyin edellytyksin.”

12. Liittymisasiakirjan liitteessä V olevassa 2 luvussa, jonka otsikko on ”Kilpailupolitiikka”, määrätään seuraavaa:

”1. Seuraavia tukijärjestelmiä ja yksittäisiä tukia, joita pannaan täytäntöön uudessa jäsenvaltiossa ennen liittymispäivää ja joita sovelletaan edelleen kyseisen ajankohdan jälkeen, pidetään liittymisestä alkaen [SEUT 108] artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna voimassa olevana tukena:

⁴ Sopimus Belgian kuningaskunnan, Tšekin tasavallan, Tanskan kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Viron tasavallan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Irlannin, Italian tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Alankomaiden kuningaskunnan, Itävallan tasavallan, Puolan tasavallan, Portugalin tasavallan, Slovenian tasavallan, Slovakian tasavallan, Suomen tasavallan, Ruotsin kuningaskunnan, Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan (Euroopan unionin jäsenvaltiot) ja Bulgarian tasavallan ja Romanian välillä Bulgarian tasavallan ja Romanian liittymisestä Euroopan unioniin (EUVL 2005, L 157, s. 11).

⁵ EUVL 2005, L 157, s. 203.

- a) ennen 10 päivää joulukuuta 1994 täytäntöönpannut tukitoimenpiteet;
- b) tämän liitteen lisäyksessä luetellut tukitoimenpiteet;
- c) tukitoimenpiteet, joita uuden jäsenvaltion valtiontuen valvontaviranomainen on arvioinut ennen liittymispäivää ja jotka on todettu yhteisön säännösten mukaisiksi ja joita komissio ei ole vastustanut sillä perusteella, että toimenpiteen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille olisi vakavia epäilyksiä, 2 kohdassa esitetyn menettelyn mukaisesti.

Kaikkia vielä liittymispäivän jälkeen sovellettavia toimenpiteitä, jotka ovat valtion tukea ja jotka eivät täytä edellä esitettyjä edellytyksiä, pidetään uutena tukena liittymisestä alkaen [SEUT 108] artiklan 3 kohdan soveltamisessa.

--

5. Romanian osalta 1 kohdan c alakohtaa sovelletaan ainoastaan tukitoimenpiteisiin, jotka Romanian valtiontuen valvontaviranomainen on arvioinut sellaisen ajankohdan jälkeen, josta komissio tekee päätöksen Romanian liittymisneuvottelujen yhteydessä antamia sitoumuksia koskevan jatkuvan seurannan pohjalta todettuaan, että Romanian valtiontukioikeuden valvonta on saatu tyydyttävälle tasolle. Tällainen tyydyttävä taso katsotaan saavutetuksi vasta, kun Romania on osoittanut soveltavansa kaikkiin Romaniassa myönnettyihin tukitoimenpiteisiin johdonmukaisesti täysimääräistä ja asianmukaista valtiontuen valvontaa, mukaan lukien kattavasti ja asianmukaisesti perusteltujen sellaisten päätösten tekeminen ja täytäntöönpano Romanian valtiontuen valvontaviranomaisen toimesta, jotka sisältävät tarkan arvion kunkin toimenpiteen valtion tukiluonteesta ja soveltuvuusperusteiden asianmukaisen soveltamisen.

Komissio voi vastustaa liittymistä edeltävällä kaudella 1 päivän syyskuuta 2004 ja edellä tarkoitettussa komission päätöksessä, jossa todetaan, että valtiontuen myöntämisen valvonta on saatu tyydyttävälle tasolle, vahvistetun ajankohdan välisenä aikana myönnettyä tukitoimenpidettä sen perusteella, että toimenpiteen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille olisi vakavia epäilyksiä. Komission päätöstä vastustaa toimenpidettä pidetään päätöksenä aloittaa asetuksessa (EY) N:o 659/1999^[6] tarkoitettu muodollinen tutkintamenettely. Jos tällainen päätös tehdään ennen liittymispäivää, päätös tulee voimaan vasta liittymispäivästä alkaen.

Komission tehtyä kielteisen päätöksen aloitetun muodollisen tutkintamenettelyn pohjalta komissio päättää, että Romanian on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet tuen perimiseksi tehokkaasti takaisin edunsaajalta. Takaisinperittävään tukeen on sisällytettävä asianmukainen korko asetuksen (EY) N:o 794/2004^[7] mukaisesti vahvistetun mukaisena ja sitä on maksettava asianomaisesta ajankohdasta lukien.”

III Asian tausta ja riidanalainen päätös

13. Asian tausta on esitetty valituksenalaisen tuomion 1–42 kohdassa ja voidaan tiivistää tämän oikeudenkäynnin tarpeita varten jäljessä esitetyllä tavalla.

⁶ [SEUT 108] artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22.3.1999 annettu neuvoston asetus (EYVL 1999, L 83, s. 1).

⁷ Asetuksen N:o 659/2004 täytäntöönpanosta 21.4.2004 annettu komission asetus (EUVL 2004, L 140, s. 1).

14. Romanian viranomaiset antoivat 2.10.1998 hallituksen kiireellisen asetuksen (ordonanța de urgență a Guvernului) nro 24/1998 (jäljempänä asetus 24/1998), jossa myönnettiin tietyille epäsuotuisilla alueilla toimiville investoijille, jotka olivat saaneet pysyvän investointiluvan, useita kannustimia, joita olivat muun muassa koneiden vapautus tulleista ja arvonlisäverosta ja raaka-aineiden tullien palautukset sekä vapautus yhteisöverosta niin kauan kuin asianomainen alue oli määritetty epäsuotuisaksi alueeksi.

15. Romanian hallitus ilmoitti 25.3.1999 tehdyllä päätöksellä, jota alettiin soveltaa 1.4.1999, että Bihorin maakunnassa sijaitseva Ștei-Nucetin kaivosalue olisi epäsuotuisa alue 10 vuoden ajan.

16. Noudattaakseen vuoden 1995 sopimuksen mukaista yhdenmukaistamisvelvoitettaan Romania hyväksyi vuonna 1999 valtiontukea koskevan lain nro 143/1999, joka tuli voimaan 1.1.2000. Tässä laissa, johon sisältyvä valtiontukien määritelmä oli sama kuin vuoden 1995 sopimuksen 64 artiklassa ja nykyisessä SEUT 107 artiklassa, nimitettiin Consiliul Concurenței (Romanian kilpailuneuvosto) ja Oficiul Concurenței (Romanian kilpailuvirasto) kansallisiksi valtiontukia valvoviksi viranomaisiksi, joilla on toimivalta arvioida Romanian yrityksille myöntämien valtiontukien soveltuvuutta.

17. Kilpailuneuvosto teki 15.5.2000 päätöksen nro 244/2000, jossa se totesi, että useat asetuksella 24/1998 tarjotut kannustimet oli katsottava valtiontueksi, ja ne oli näin ollen poistettava.

18. Hallituksen kiireellinen asetus (ordonanța de urgență a Guvernului) nro 75/2000, jolla muutettiin asetusta 24/1998, tuli voimaan 1.7.2000 (jäljempänä yhdessä kiireellinen asetus).

19. Koska kilpailuneuvoston päätöstä nro 244/2000 ei ollut pantu täytäntöön hallituksen kiireellisen asetuksen nro 75/2000 antamisesta huolimatta, kilpailuneuvosto vei asian Curtea de Apel Bucureștiin (Bukarestin muutoksenhakutuomioistuim, Romania). Kanne hylättiin 26.1.2001 tehdyllä päätöksellä, jonka l'Înalta Curte de Casație și Justiție (ylin tuomioistuin, Romania) vahvisti 19.2.2002 tekemällään päätöksellä.

20. Kantajat Ioan ja Viorel Micula ovat Romaniassa asuvia Ruotsin kansalaisia ja European Food and Drinks Groupin, jonka toiminnot sisältävät ruoan ja juomien tuotantoa Ștei-Nucetin alueella Bihorin maakunnassa Romaniassa, enemmistöosakkaita. Yhtiöt European Food SA, Starmill SRL, Multipack SRL, Scandic Distilleries SA, European Drinks SA, Rieni Drinks SA, Transilvania General Import-Export SRL ja West Leasing SRL (aiemmin West Leasing International SRL), jotka myös ovat kantajina ensimmäisessä oikeusasteessa, kuuluvat European Food and Drinks Group -yhtiölle.

21. European Food, joka oli saanut pysyvän investointiluvan 1.6.2000, sekä Starmill ja Multipack, jotka olivat saaneet pysyvän investointiluvan 17.5.2002, tekivät näiden lupien perusteella joitakin investointeja Ștei-Nucetin kaivosalueella.

22. Romania aloitti helmikuussa 2000 Euroopan unioniin liittymistä koskevat neuvottelut. Liittymisneuvotteluissa Euroopan unionin yhteisessä kannassa todettiin 21.11.2001, että Romaniassa ”oli useita olemassa olevia ja uusia tukijärjestelyjä, jotka eivät sovel[tuneet] sisämarkkinoille ja joita ei ol[lut] mukautettu EU:n säännöstöön”. Näihin kuuluivat ”[kiireellisen asetuksen] nojalla myönnetyt järjestelyt”.

23. Romania kumosi 26.8.2004 kaikki kiireellisen asetuksen nojalla myönnetyt kannustimet, lukuun ottamatta yhteisöverokannustinta, ja täsmensi, että ”jotta voidaan täyttää yhteisön valtioneuvoston kriteerit ja saattaa päätökseen lukua nro 6 (kilpailupolitiikka) koskevat neuvottelut, on tarpeen poistaa kaikki kansallisessa lainsäädännössä olevat valtiontukimuodot, jotka ovat ristiriidassa asiaa koskevan yhteisön säännösten kanssa”. Tämä kumoaminen tuli voimaan 22.2.2005.

24. Romania liittyi unioniin 1.1.2007.

25. Viisi ensimmäisessä oikeusasteessa kantajina olleista kantajista eli Ioan ja Viorel Micula, European Food, Starmill ja Multipack (jäljempänä välitysasian kantajat) pyysivät 28.7.2005 kahdenvälisen investointisopimuksen 7 artiklan mukaisesti välimiesoikeuden perustamista saadakseen vahingonkorvauksen kiireellisessä asetuksessa säädettyjen kannustimien kumoamisesta aiheutuneista vahingoista.

26. Välitystuomioistuin totesi 11.12.2013 antamassaan välitystuomiossa (jäljempänä välitystuomio), että kumotessaan kiireellisessä asetuksessa säädetty kannustimet Romania ei onnistunut varmistamaan investointien oikeudenmukaista ja tasapuolista kohtelua, ja määräsi Romanian maksamaan välitysasian kantajille vahingonkorvauksena 791 882 452 Romanian leuta (RON) (n. 178 miljoonaa euroa).

27. Komission yksiköt ilmoittivat 31.1.2014 Romanian viranomaisille, että välitystuomion vapaaehtoinen täytäntöönpano tai pakkotäytäntöönpano olisi uutta tukea, ja siitä olisi ilmoitettava komissiolle.

28. Romanian viranomaiset ilmoittivat 20.2.2014 komission yksiköille maksaneensa osan korvauksista, jotka välitystuomioistuin oli myöntänyt välitysasian kantajille, kuittaamalla osan European Foodin verovelasta Romanian viranomaisille.

29. Komissio teki 26.5.2014 päätöksen C(2014) 3192, jolla se määräsi Romanian asetuksen N:o 659/1999 11 artiklan 1 kohdan nojalla keskeyttämään välittömästi kaikki toimet, jotka voisivat johtaa välitystuomion täytäntöönpanoon, sillä perusteella, että tällaiset toimet olivat ilmeisesti sääntöjenvastaista uutta valtiontukea, siihen asti kunnes komissio on antanut lopullisen päätöksen kyseisen toimenpiteen soveltuvuudesta sisämarkkinoille.

30. Komissio ilmoitti Romanian 1.10.2014 päivätyllä kirjeellä päätöksestään aloittaa SEUT 108 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu muodollinen tutkintamenettely siltä osin kuin kyse on välitystuomion osittaisesta täytäntöönpanosta vuoden 2014 alussa Romaniassa sekä välitystuomion myöhemmästä täytäntöönpanosta.

31. Romanian viranomaisten mukaan välitystuomio on pantu kokonaisuudessaan täytäntöön.

32. Komissio antoi 30.3.2015 riidanalaisen päätöksen, jossa se katsoi, että välitystuomioistuimen yhdelle ainoalle taloudelliselle kokonaisuudelle, johon kuuluvat Ioan ja Viorel Micula, European Food, Starmill, Multipack, Scandic Distilleries, European Drinks, Rieni Drinks, Transilvania General Import-Export ja West Leasing, määräämien korvausten maksaminen on SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea ja että se oli perittävä takaisin.

IV Menettely unionin yleisessä tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

33. European Food, Starmill, Multipack ja Scandic Distilleries (asia T-624/15), Ioan Micula (asia T-694/15) sekä Viorel Micula ja European Drinks, Rieni Drinks, Transilvania General Import-Export ja West Leasing (asia T-704/15) nostivat unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon vastaavasti 6., 30. ja 28.11.2015 jättämillään kannekirjelmillä kanteet, joissa vaadittiin riidanalaisen päätöksen kumoamista. Unionin yleinen tuomioistuin hyväksyi Espanjan kuningaskunnan ja Unkarin väliintulon komission vaatimusten tukemiseksi. Työjärjestyksensä 68 artiklan mukaisesti unionin yleinen tuomioistuin yhdisti asiat käsittelyn päätteeksi annettavaa ratkaisua varten.

34. Kantajat esittivät kunkin ensimmäisessä oikeusasteessa nostetun kanteen tueksi kahdeksan kanneperustetta, joista jotkut käsittävät useamman osan.

35. Unionin yleinen tuomioistuin hyväksyi yhtäältä valituksenalaisella tuomiolla asioissa T-624/15 ja T-694/15 esitetyn toisen kanneperusteen ensimmäisen osan ja asiassa T-704/15 esitetyn ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisen osan, jotka koskivat komission toimivallan puuttumista ja sitä, ettei unionin oikeutta voida soveltaa Romanian unioniin liittymistä edeltävään tilanteeseen. Tältä osin unionin yleinen tuomioistuin totesi tuomion 59–93 kohdassa, että komissio on riidanalaisen päätöksen tehdessään käyttänyt taannehtivasti toimivaltuuksia, jotka sillä oli SEUT 108 artiklan ja asetuksen N:o 659/1999 nojalla, Romanian liittymistä unioniin edeltäviin tapahtumiin, ja ettei komissio näin ollen voinut luonnehtia kyseessä olevaa toimenpidettä SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi valtiontueksi.

36. Toisaalta unionin yleinen tuomioistuin hyväksyi asioissa T-624/15 ja T-694/15 esitetyn toisen kanneperusteen toisen osan ja asiassa T-704/15 esitetyn toisen kanneperusteen ensimmäisen osan, jotka koskivat välitystuomion virheellistä tulkintaa SEUT 107 artiklassa tarkoitetuksi eduksi ja tueksi. Tältä osin unionin yleinen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 94–111 kohdassa, että riidanalainen päätös on lainvastainen siltä osin kuin siinä on luonnehdittu kyseisessä artiklassa tarkoitetuksi eduksi ja tueksi välitystuomioistuimen myöntämät korvaukset, joiden tarkoituksena oli korvata verokannustinten peruuttamisesta johtuneet vahingot ainakin unionin oikeuden voimaantuloa Romaniassa edeltäneeltä ajanjaksolta.

37. Näin ollen unionin yleinen tuomioistuin kumosi riidanalaisen päätöksen kokonaisuudessaan tutkimatta näiden kanneperusteiden muita osia tai muita kanneperusteita.

V Asian käsittelyn vaiheet unionin tuomioistuimessa ja asianosaisten vaatimukset

38. Komissio vaatii valituksessaan, jota Puolan tasavalta tukee, että unionin tuomioistuin

- kumoaa valituksenalaisen tuomion
- hylkää asiassa T-704/15 esitetyn ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisen osan ja toisen kanneperusteen ensimmäisen osan sekä asioissa T-624/15 ja T-694/15 esitetyn toisen kanneperusteen ensimmäisen ja toisen osan
- palauttaa yhdistetyt asiat T-624/15, T-694/15 ja T-704/15 unionin yleiseen tuomioistuimeen ja
- päättää oikeudenkäyntikuluista myöhemmin.

39. Espanjan kuningaskunta vaatii vastauskirjelmässään, että unionin tuomioistuin

- hyväksyy valituksen, kumoaa valituksenalaisen tuomion ja jättää ensimmäisessä oikeusasteessa esitetyn kanteen tutkimatta ja
- toissijaisesti hyväksyy valituksen, kumoaa valituksenalaisen tuomion ja hylkää ensimmäisessä oikeusasteessa nostetun kanteen perusteettomana.

40. European Food, Starmill, Multipack, Scandic Distilleries ja Ioan Micula (jäljempänä European Food ym.) vaativat, että unionin tuomioistuin

- hylkää valituksen
- toissijaisesti kumoaa riidanalaisen päätöksen
- edelleen toissijaisesti palauttaa asiat unionin yleiseen tuomioistuimeen ja
- velvoittaa komission ja väliintulijat vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan sekä korvaamaan European Food ym:ille ensimmäisessä oikeusasteessa ja muutoksenhakuasteessa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

41. Viorel Micula, European Drinks, Rieni Drinks, Transilvania General Import-Export ja West Leasing (jäljempänä Viorel Micula ym.) vaativat, että unionin tuomioistuin

- hylkää valituksen
- toissijaisesti hyväksyy ensimmäisessä oikeusasteessa asiassa T-704/15 esitetyn toisen kanneperusteen ja näin ollen kumoaa riidanalaisen päätöksen
- edelleen toissijaisesti palauttaa asiat unionin yleiseen tuomioistuimeen
- velvoittaa komission vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan sekä korvaamaan Viorel Micula ym:ille ensimmäisessä oikeusasteessa ja muutoksenhakuasteessa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut ja
- velvoittaa Unkarin ja Espanjan kuningaskunnan vastaamaan ensimmäisessä oikeusasteessa ja muutoksenhakuasteessa aiheutuneista oikeudenkäyntikuluistaan.

42. Espanjan kuningaskunta, jota Puolan tasavalta tukee, vaatii liitännäisvalituksessaan, että unionin tuomioistuin

- kumoaa valituksenalaisen tuomion
- jättää ensimmäisessä oikeusasteessa nostetun kanteen tutkimatta ja
- velvoittaa European Food ym. ja Viorel Micula ym. korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

43. Komissio vaatii, että liitännäisvalitus hyväksytään.

44. European Food ym. ja Viorel Micula ym. vaativat, että liitännäisvalitus hylätään ja että Espanjan kuningaskunta, komissio ja väliintulijat velvoitetaan vastaamaan liitännäisvalituksesta aiheutuneista oikeudenkäyntikuluistaan ja että Espanjan kuningaskunta velvoitetaan korvaamaan liitännäisvalituksesta European Food ym:ille ja Viorel Micula ym:ille aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

45. Komissio, Espanjan kuningaskunta, Puolan tasavalta, European Food ym. ja Viorel Micula ym. esittivät unionin tuomioistuimelle kirjallisia huomautuksia valituksesta ja liitännäisvalituksesta.

46. Istunnossa, joka pidettiin 20.4.2021, suullisia huomautuksia esittivät komissio, Saksan liittotasavalta, Espanjan kuningaskunta, Latvian tasavalta, Puolan tasavalta, European Food ym. ja Viorel Micula ym.

VI Asian tarkastelu

47. Aloitan tarkasteluni tarkastelemalla liitännäisvalitusta, joka koskee EU:n sisäisiin kahdenvälisiin investointisopimuksiin perustuvien välimiesmenettelyjen yhteensopivuutta unionin oikeuden kanssa ja jonka hyväksyminen johtaisi ensimmäisessä oikeusasteessa nostetun kanteen tutkimatta jättämiseen. Koska liitännäisvalituksen tueksi esitetyt perusteet on mielestäni hylättävä, jatkan tarkasteluani tarkastelemalla päävalitusta, jossa käsitellään kysymystä valtioneuvoston päätöksiin liittyvästä komission toimivallasta, kun valtio liittyy unioniin.

A Liitännäisvalitus

48. Espanjan kuningaskunta, jota komissio ja Puolan tasavalta tukevat kirjallisissa huomautuksissaan, korostaa liitännäisvalituksessaan, että unionin tuomioistuimen tuomiossa Achmea esittämien periaatteiden mukaan kyseessä oleva välimiesmenettely ja siinä annettu välitystuomio loukkaavat keskinäisen luottamuksen periaatetta ja unionin oikeuden itsenäisyyttä. Tästä seuraa, ettei ensimmäisessä oikeusasteessa kantajina olleilla ollut oikeutettua intressiä toimia, sillä ne vaativat riidanalaisen päätöksen kumoamista, jotta SEU 19 artiklan ja SEUT 267 ja SEUT 344 artiklan vastainen välitystuomio voitaisiin panna täytäntöön.

1. Liitännäisvalituksen tutkittavaksi ottaminen

49. European Food ym. ja Viorel Micula ym. vaativat, että Espanjan kuningaskunnan tekemä liitännäisvalitus on jätettävä tutkimatta.

50. Ensinnäkään Espanjan kuningaskunnalla ei European Food ym:iden ja Viorel Micula ym:iden ole unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 172 artiklassa tarkoitettua asemaa voidakseen osallistua menettelyyn valituksen vastapuolena, eikä se näin ollen voinut osallistua menettelyyn liitännäisvalituksen esittäjänä.

51. Tältä osin huomautan, että European Food ym. ja Viorel Micula ym. ovat jo 17.3.2020 päivätyillä kirjeillä pyytäneet unionin tuomioistuinta sulkemaan Espanjan kuningaskunnan ei-asianosaisena tämän asian käsittelyn ulkopuolelle sillä perusteella, ettei kyseinen jäsenvaltio ole osoittanut, että valituksen hyväksyminen tai hylkääminen olisi sen etujen mukaista työjärjestyksen 172 artiklassa tarkoitettua merkityksessä. Unionin tuomioistuimen kirjaamo ilmoitti 29.3.2020 päivätyillä kirjeellä sen päätöksen mukaisesti, jonka unionin tuomioistuimen presidentti oli tehnyt

esittelevää tuomaria ja julkisasiamiestä kuultuaan, asianomaisille niiden pyynnön hylkäämisestä sillä perusteella, että koska Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 40 artiklan nojalla Espanjan kuningaskunnalla oli jäsenvaltiona oikeus olla väliintulijana ensimmäisessä oikeusasteessa, valituksen hyväksyminen tai hylkääminen oli automaattisesti sen etujen mukaista.

52. Ensinnäkin unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti se, että unionin yleinen tuomioistuin hylkää sille esitetyt vaatimukset, on riittävä peruste osoittamaan, että valituksen hyväksyminen tai hylkääminen on kyseisen asianosaisen etujen mukaista.⁸ Koska Espanjan kuningaskunta on vaatinut unionin yleiseltä tuomioistuimelta kantajien ensimmäisessä oikeusasteessa nostaman kanteen hylkäämistä, valituksen hyväksyminen tai hylkääminen on väistämättä kyseisen jäsenvaltion etujen mukaista työjärjestyksen 172 artiklassa tarkoitetussa merkityksessä.

53. Toisaalta Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 40 artiklan ensimmäisessä kohdassa ja 56 artiklan kolmannessa kohdassa jäsenvaltioille annetaan joka tapauksessa ”etuoikeutettujen kantajien” asema, jonka perusteella niiden ei pidä näyttää etuaan toteen valituksen – ja näin ollen sitäkin suuremmalla syyllä liitännäisvalituksen – tekemiseksi unionin tuomioistuimissa.⁹

54. Toiseksi European Food ym. ja Viorel Micula ym. väittävät, että unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 178 artiklan 3 kohdan mukaan liitännäisvalitus on jätettävä tutkimatta, jos siinä yhtäältä toistetaan ainoastaan samat perustelut, jotka Espanjan kuningaskunta esitti päävalitukseen antamassaan vastineessa, tai viitataan päävalituksen yhteydessä esitettyihin toteamuksiin ja jos sillä toisaalta pyritään samaan aikaan laajentamaan oikeudenkäynnin kohdetta.

55. On totta, että kyseisen jäsenvaltion liitännäisvalituksessaan ja päävalitukseen antamassaan vastineessa esittämät väitteet ovat samankaltaisia. On kuitenkin korostettava, että Espanjan kuningaskunta kyseenalaistaa liitännäisvalituksella unionin yleisessä tuomioistuimessa nostetun kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytykset. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuin on kuitenkin velvollinen lausumaan tarvittaessa viran puolesta perusteista, jotka koskevat ensimmäisessä oikeusasteessa nostetun kanteen tutkimatta jättämistä.¹⁰

56. Vaikka siis Espanjan kuningaskunnan vastineen ja liitännäisvalituksen välillä olisi päällekkäisyyksiä, unionin tuomioistuin olisi velvollinen tutkimaan viran puolesta tutkittavaksi ottamista koskevan kysymyksen, mikäli se on kiistanalainen, jos kyseisen jäsenvaltion, jota Saksan liittotasavalta, Latvian tasavalta ja Puolan tasavalta tukevat, perustelut olisi hyväksyttävä.

57. Näin ollen katson, että on joka tapauksessa analysoitava liitännäisvalituksen yhteydessä esitetyt perustelut, joilla Espanjan kuningaskunta pyrkii osoittamaan, että ensimmäisessä oikeusasteessa nostettu kanne on jätettävä tutkimatta.

⁸ Ks. tuomio 14.6.2018, Makhlof v. neuvosto (C-458/17 P, ei julkaistu, EU:C:2018:441, 32 kohta).

⁹ Tuomio 21.12.2011, Ranska v. People’s Mojahedin Organization of Iran (C-27/09 P, EU:C:2011:853, 45 kohta). Ks. myös Wathelet, M. ja Wildemeersch, J., *Contentieux européen*, Larcier, 2014, s. 488.

¹⁰ Ks. tuomio 29.7.2019, Bayerische Motoren Werke ja Freistaat Sachsen v. komissio (C-654/17 P, EU:C:2019:634, 44 kohta).

2. Liitännäisvalituksen asiakysymys

58. Espanjan kuningaskunta esittää kolme perustelua sen perusteen tueksi, jonka mukaan kyseessä oleva välimiesmenettely on ristiriidassa unionin oikeuden kanssa, minkä vuoksi unionin yleisessä tuomioistuimessa nostettu kumoamiskanne on jätettävä tutkimatta.

59. Myönnän, että minulla on epäilyksiä kyseessä olevan välimiesmenettelyn soveltumattomuuden vaikutuksesta European Food ym:iden ja Viorel Micula ym:iden oikeussuojan tarpeeseen sekä unionin yleisessä tuomioistuimessa nostetun kanteen tutkittavaksi ottamiseen.¹¹ Aion kuitenkin osoittaa, että välimiesmenettelyn ristiriitaisuutta unionin oikeuden kanssa koskeva perustelu on hylättävä, joten ristiriitaisuuden vaikutuksia kantajien tilanteeseen ei ole tarpeen käsitellä.

60. Aloitan liitännäisvalituksen tarkastelun tarkastelemalla kahta ensimmäistä Espanjan kuningaskunnan esittämää väitettä, joiden sisältö puoltaa unionin tuomioistuimen tuomiossa Achmea esittämien periaatteiden soveltamista kyseessä olevaan välimiesmenettelyyn, mikä on mahdollista, koska Romania on liittynyt unioniin.

61. Jatkan tarkastelua tarkastelemalla liitännäisvalituksen ensimmäisen valitusperusteen viimeistä perustelua, joka poikkeaa EU:n sisäisten kahdenvälisen investointisopimusten problematiikasta ja koskee kysymystä jäsenvaltioiden ja kolmansien valtioiden välisten riitojen ratkaisumenettelyn yhteensopivuudesta unionin oikeusjärjestyksen kanssa.

a) Tuomion Achmea soveltamisala suhteessa välimiesmenettelyyn, joka on käynnistetty kahden jäsenvaltion välillä tehdyn kahdenvälisen investointisopimuksen nojalla ennen välimiesmenettelyn osapuolena olevan valtion liittymistä unioniin ja joka on vireillä tämän liittymisen ajankohtana

62. Espanjan kuningaskunta, komissio, Saksan liittotasavalta, Latvian tasavalta ja Puolan tasavalta väittävät, että kun otetaan huomioon unionin tuomioistuimen tuomiossa Achmea esittämät periaatteet, kyseessä oleva välimiesmenettely on ristiriidassa unionin oikeuden kanssa.

63. Kyseiset osapuolet väittävät ensinnäkin, että kyseessä olevaa välimiesmenettelyä on Romanian unioniin liittymisen päivästä lähtien pidettävä EU:n sisäisenä välimiesmenettelynä.

64. Toiseksi Ruotsin kuningaskuntaa ja Romaniaa sitovan kahdenvälisen investointisopimuksen perusteella perustetun välimiesoikeuden on tulkittava tai sovellettava unionin oikeutta ja erityisesti vuoden 1995 sopimusta. Tuomiosta Achmea käy kuitenkin ilmi, että unionin oikeus on esteenä sellaisen kahden jäsenvaltion kahdenvälisessä investointisopimuksessa tarkoitettujen riitojenratkaisumekanismien soveltamiselle, joka edellyttää, että unionin tuomioistuinjärjestelmän ulkopuolinen välitystuomioistuin, joka ei ole jäsenvaltion tuomioistuimen valvonnan alainen, voi tulkita tai soveltaa unionin oikeutta.

65. Kyseessä oleva välimiesmenettely rikkoo siis Romanian unioniin liittymispäivästä lähtien SEUT 267 ja 344 artiklaa.

¹¹ Riidanalaisesta päätöksestä ja valituksenalaisesta tuomiosta käy etenkin ilmi, että välitystuomio on pantu täytäntöön ja että riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettu toimenpide on johtanut maksuun European Food ym:ille ja Viorel Micula ym:ille. Vaikka jo täytäntöönpannun tuomion ristiriitaisuus unionin oikeuden kanssa ei mielestäni itsessään aseta kantajille velvoitetta vaatia maksettua korvausta takaisin, riidanalaisen päätöksen kumoaminen vaikuttaisi väistämättä niiden tilanteeseen, sillä kyseisessä päätöksessä määritetään se, voivatko ne pitää Romanian suorittamat korvaukset itsellään.

1) *Tuomion Achmea oikeuskäytännön ajallinen sovellettavuus*

66. Yhdyn vaivatta Espanjan kuningaskunnan ja komission näkemykseen, jonka mukaan unionin oikeutta ja siten tuomioon Achmea perustuvaa oikeuskäytäntöä sovelletaan Romaniaan sen liittymisestä lähtien.¹²

i) *Unionin oikeuden soveltaminen liittymisestä lähtien*

67. Unionin oikeuden soveltamisella siitä lähtien, kun Romania liittyi unioniin, on mielestäni selvä seuraus. Kaikki välimiesmenettelyt, jotka on käynnistetty sellaisen kahdenvälisen investointisopimuksen perusteella, joka sitoo Romaniaa toiseen jäsenvaltioon Romanian unioniin liittymisen *jälkeen*, ovat ristiriidassa unionin oikeuden kanssa. Unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatteesta seuraa, että kyseisestä liittymisestä lähtien Romanian ja toisen jäsenvaltion välillä tehdyn kahdenvälisen investointisopimuksen perusteella perustetun välitystuomioistuimen toimivaltaa ei voida todeta eikä välimiesmenettelyä voida enää käynnistää unionin sisäisen kahdenvälisen investointisopimuksen nojalla.¹³

68. Tällainen ratkaisu vaikuttaa minusta kuitenkin kyseenalaiselta, kun kyse on *ennen* Romanian liittymistä unioniin käynnistetyistä ja edelleen sen liittymisajankohtana vireillä olleista välimiesmenettelyistä, joten on tutkittava, missä määrin tuomioon Achmea perustuvia periaatteita voidaan soveltaa näihin tilanteisiin.

ii) *Tuomion Achmea periaatteiden välitön sovellettavuus ennen unioniin liittymistä syntyneen tilanteen tuleviin vaikutuksiin*

69. Perustellakseen tuomioon Achmea perustuvan oikeuskäytännön soveltamista tällaisiin tilanteisiin Espanjan kuningaskunta ja komissio tukeutuvat periaatteeseen, joka koskee unionin oikeuden välitöntä sovellettavuutta ennen unioniin liittymistä syntyneen tilanteen tuleviin vaikutuksiin.¹⁴

70. Tällaista periaatetta ei voida kyseenalaistaa.¹⁵ Oikeuskäytännöstä ilmenee selvästi, että ”yleisesti tunnustetun periaatteen mukaan vanhan lain voimassa ollessa syntyneiden tilanteiden tuleviin vaikutuksiin sovelletaan säännöstä muuttavia lakeja, jos poikkeuksesta ei ole säädetty”,¹⁶ mistä niin ikään seuraa, että unionin oikeuden ”on katsottava olevan välittömästi sovellettavissa ja sitovan [jäsenvaltiota] siitä ajankohdasta alkaen, jolloin [jäsenvaltio] liittyi yhteisöön, joten [unionin oikeutta] sovelletaan niihin vaikutuksiin, joita ennen tämän uuden jäsenvaltion liittymistä [unioniin] syntyneillä tilanteilla sittemmin on”.¹⁷

¹² Liittymisasiakirjan 2 artikla. Ks. tältä osin myös Malferrari, L., ”Protection des investissements intra-UE post Achmea et post avis CETA: entre (faux) mythes et (dures) réalités”, Berramdane, A. ja Trochu, M., *Union européenne et protection des investissements*, Bruylant, 2021, s. 63.

¹³ Ks. ratkaisuehdotukseni Komstroy (C-741/19, EU:C:2021:164, 69 kohta).

¹⁴ Ks. tältä osin Kaleda, S. L., *Przejęcie prawa wspólnotowego przez nowe państwo członkowskie. Zagadnienia przejściowe i międzyczasowe*, Warszawa, 2003, s. 127–192.

¹⁵ Ks. unionin oikeuden välittömän sovellettavuuden periaatteen, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on sitä tulkinut, merkityksellisyydestä, Blatière, L., *L'applicabilité temporelle du droit de l'Union européenne*, CREAM, 2018, s. 152–167.

¹⁶ Tuomio 15.2.1978, Bauche ja Delquignies (96/77, EU:C:1978:26, 48 kohta) ja tuomio 7.2.2002, Kauer (C-28/00, EU:C:2002:82, 20 kohta). Ks. myös tuomio 26.3.2020, Hungeod ym. (C-496/18 ja C-497/18, EU:C:2020:240, 94 kohta).

¹⁷ Tuomio 2.10.1997, Saldanha ja MTS (C-122/96, EU:C:1997:458, 14 kohta).

71. Lisäksi on totta, että unionin tuomioistuin tulkitsee laajasti käsitettä ”vanhan lain voimassa ollessa syntyneiden tilanteiden tulevat vaikutukset”.¹⁸ Tuomioistuin on viitannut usein sellaisiin tilanteisiin, ”jotka ovat – – syntyneet ennen uuden säädöksen voimaantuloa mutta jotka eivät ole vielä päättyneet”¹⁹ ja jotka osoittavat, ettei ilmaisua ”tulevat vaikutukset” voida ymmärtää suppeasti. Unionin tuomioistuin on lisäksi selvästi myöntänyt, että unionin oikeutta voidaan soveltaa välittömästi kysymykseen siitä, onko ennen jäsenvaltion liittymistä unioniin aiheutunutta vahinkoa koskeva korvaus, joka maksetaan liittymisen jälkeen ja jolla on tarkoitus korvata vahingon seuraukset uhrin jäljellä olevan elämän ajan yhteensopivaa unionin oikeuden kanssa.²⁰

72. Tämän oikeuskäytännön valossa – ja toisin kuin European Food ym. ja Viorel Micula ym. väittävät – kyseisen, Romanian ennen liittymistään tekemän riidanalaisen toimen seurauksena käynnistetyn välitysmenettelyn jatkaminen liittymisen jälkeen riittää mielestäni osoittamaan, että ennen liittymistä syntyneellä tilanteella on tulevia vaikutuksia.²¹

73. Olen siis sitä mieltä, että unionin oikeutta ja näin ollen tuomioon Achmea perustuvaa oikeuskäytäntöä sovelletaan ajallisesti kyseessä olevaan välimiesmenettelyyn, joka on käynnistetty sellaisen kahdenvälisen investointisopimuksen perusteella, joka on sitonut Romaniaa toiseen jäsenvaltioon, ennen liittymistä Euroopan unioniin ja joka on edelleen vireillä liittymishetkellä.

74. Katson kuitenkin, että periaate, joka koskee unionin oikeuden välitöntä sovellettavuutta ennen liittymistä syntyneen tilanteen tuleviin vaikutuksiin, ei yksinään ratkaise kysymystä siitä, onko välimiesmenettely, joka on käynnistetty EU:n sisäisen kahdenvälisen investointisopimuksen perusteella ennen välimiesmenettelyn osapuolena olevan valtion liittymistä unioniin, yhteensopiva unionin oikeuden kanssa.

75. Vaikutelmat ovat nimittäin joskus harhaanjohtavia, eikä tuomioon Achmea perustuvien periaatteiden voida katsoa olevan sovellettavissa tällaisiin tilanteisiin pelkästään tämän perusteella analysoimatta ensin kyseisen tuomion päättelyn taustalla olevaa logiikkaa.

2) Tuomioon Achmea perustuvan oikeuskäytännön aineellinen soveltamisala

76. Unionin oikeuden soveltaminen liittymisestä lähtien välimiesmenettelyyn, joka on käynnistetty EU:n sisäisen kahdenvälisen investointisopimuksen perusteella ennen kuin välimiesmenettelyn osapuolena oleva valtio liittyi unioniin, ei poista tämän liittymistä edeltäneen erimielisyyden vuoksi pätevästi aikoinaan käynnistetyn menettelyn erityisluonnetta.

¹⁸ Unionin tuomioistuimen käynnissä olevien tilanteiden laajaa tulkintaa koskevan yksityiskohtaisen tutkimuksen osalta ks. em. Blatière, L., s. 148–152.

¹⁹ Tuomio 17.7.1997, Affish (C-183/95, EU:C:1997:373, 57 kohta) ja tuomio 22.6.2006, Belgia ja Forum 187 v. komissio (C-182/03 ja C-217/03, EU:C:2006:416, 148 kohta).

²⁰ Tuomio 3.9.2014, X (C-318/13, EU:C:2014:2133, 21–24 kohta). Ks. myös vastaavasti tuomio 14.6.2007, Telefónica O2 Czech Republic (C-64/06, EU:C:2007:348, 21 kohta).

²¹ Ks. tältä osin em. Kaleda, S. L., s. 183: ”Tiettyjen toimien vaikutuksia koskevat [unionin oikeuden] säännökset ovat välittömästi sovellettavissa niiden voimaantulohetkellä i vaikutuksiin, jotka jatkuvat – niitä sovelletaan esimerkiksi rikoksiin, jotka siitä huolimatta, että ne johtuvat menneistä tapahtumista, ovat yhä meneillä voimaantulopäivänä.” (Alkuperäinen puolankielinen toisinto: ”przepisy [prawa Unii] regulujące skutki pewnych czynności są natychmiast stosowane w stosunku do skutków trwających w momencie ich wejścia w życie - np. przechwytyją naruszenie nadal trwające w dniu wejścia w życie, chociaż wynikające ze zdarzeń dawnych”).

77. Nämä ominaispiirteet eivät mielestäni vaikuta selkeästi ajallisesti vaan aineellisesti mahdollisuuteen soveltaa tuomioon Achmea perustuvaa oikeuskäytäntöä nyt kyseessä olevan kaltaiseen välimiesmenettelyyn. Toisin sanoen vaikka tätä oikeuskäytäntöä, kuten koko unionin oikeutta, voidaankin soveltaa tähän välimiesmenettelyyn puhtaasti ajallisesta näkökulmasta, aineellisesti tilanne on toinen useilta osin.

i) Se, ettei unionin oikeuden itsenäisyyttä ole loukattu

78. Huomautan, että ratkaisu, johon unionin tuomioistuin päätyi tuomiossa Achmea, perustuu unionin oikeuden itsenäisyyden loukkaamiseen, joka johtui turvautumisesta unionin sisäisen kahdenvälisen investointisopimuksen perusteella käynnistettyyn välimiesmenettelyyn, jossa unionin oikeutta saatetaan tulkita tai soveltaa.

– Unionin oikeuden itsenäisyyden periaate

79. Unionin tuomioistuin on täsmentänyt, että unionin oikeuden itsenäisyyden säilyttämisen takaamiseksi perussopimuksissa on otettu käyttöön tuomioistuinjärjestelmä, jolla pyritään varmistamaan se, että unionin oikeutta tulkitaan johdonmukaisesti ja yhtenäisesti.²² Itsenäisyyden periaatteen kantavana voimana on ennakkoratkaisumenettely, jolla – ottamalla käyttöön tuomioistuinten välinen vuoropuhelu unionin tuomioistuimen ja jäsenvaltioiden tuomioistuinten välillä – tavoitteena on varmistaa, että unionin oikeutta tulkitaan yhtenäisesti.²³

80. Kahden jäsenvaltion välillä tehdyn kahdenvälisen investointisopimuksen perusteella käynnistettyyn välimiesmenettelyyn turvautuminen voi kuitenkin rajata tuomioistuinjärjestelmän ulkopuolelle sellaisen oikeusriidan ratkaisemisen, joka voi edellyttää unionin oikeuden soveltamista tai tulkintaa, ja loukkaa siten unionin oikeuden itsenäisyyden periaatetta, jota SEUT 267 ja SEUT 344 artikla ilmentävät.

81. Toisin sanoen tuomiossa Achmea annettu ratkaisu perustuu muun muassa siihen, ettei unionin oikeuden itsenäisyyden periaatteen nojalla ole mahdollista estää jäsenvaltioiden tuomioistuinta käyttämästä toimivaltaansa tulkita ja soveltaa unionin oikeutta ja unionin tuomioistuinta käyttämästä omaa toimivaltaansa antaa ennakkoratkaisuja kysymyksissä, joita jäsenvaltioiden tuomioistuimet esittävät unionin oikeuden tulkinnasta tai soveltamisesta.²⁴

82. Katson kuitenkin, että kun on kyse välimiesmenettelystä, joka on käynnistetty kahden jäsenvaltion välillä tehdyn kahdenvälisen investointisopimuksen perusteella *ennen* välimiesmenettelyn osapuolena olevan valtion liittymistä unioniin, mahdollisesti unionin oikeuden tulkintaan tai soveltamiseen liittyvää oikeusriitaa ei ole rajattu unionin tuomioistuinjärjestelmän ulkopuolelle.

83. Tältä osin on täsmennettävä, että tältä kannalta on merkityksetöntä määrittää, edellyttääkö tällainen oikeusriita varmasti sitä, että välimiestuomioistuin tulkitsee tai soveltaa unionin oikeutta. Mielestäni pelkästään se, että tällainen riski on olemassa, on riittävä syy todeta unionin oikeuden itsenäisyyden vaarantuneen edellyttäen, että oikeusriita, jossa tällainen vaara on olemassa, todella kuuluu unionin tuomioistuinjärjestelmän piiriin.²⁵ Totean lisäksi, että tämä

²² Ks. tuomio Achmea, 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen. Ks. myös em. Malferrari, L., s. 48 ja 50.

²³ Lausunto 2/13, 18.12.2014 (EU:C:2014:2454, 176 kohta).

²⁴ Lausunto 1/09, 8.3.2011 (EU:C:2011:123, 89 kohta).

²⁵ Ks. vastaavasti tuomio Achmea, 39 ja 56 kohta.

vaara on olemassa kaikissa unionin sisäisissä kahdenvälisissä investointisopimuksissa. Tämän vuoksi tapauksessa ei ole mielestäni tarpeen tutkia, onko välitystuomioistuimien todellakin tulkinnut ja soveltanut unionin oikeutta tai olisiko se voinut tehdä niin. Ymmärrän tuomion Achmea nimittään siten, että unionin tuomioistuimen mukaan unionin sisäiseen kahdenväliseen investointisopimukseen perustuva välimiesmenettely voidaan todeta unionin oikeuden itsenäisyyden periaatteen mukaiseksi sillä edellytyksellä, että selvitetään, onko tällainen menettely vaikutuksiltaan sellainen, että se estää kansallisia tuomioistuimia käyttämästä toimivaltaansa tulkita ja soveltaa unionin oikeutta ja unionin tuomioistuinta käyttämästä omaa toimivaltaansa antaa ennakkoratkaisuja kysymyksissä, joita kansalliset tuomioistuimet esittävät.

– *Romanian tuomioistuinten toimivalta esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntö*

84. Jäsenvaltion oletetusta kahdenvälisen investointisopimuksen määräyksen rikkomisesta ennen kyseisen valtion liittymistä unioniin syntynyt oikeusriita, jota koskeva ratkaisumenettely on käynnistetty ennen kyseistä liittymistä, ei välttämättä kuulu unionin tuomioistuinjärjestelmän piiriin. Oikeusriidan ratkaisu välimiesoikeudessa, joka on perustettu kahden jäsenvaltion välillä tehdyn kahdenvälisen investointisopimuksen perusteella ennen välimiesmenettelyn osapuolena olevan valtion liittymistä unioniin, ei voi estää jäsenvaltioiden tuomioistuimia käyttämästä toimivaltaansa tulkita ja soveltaa unionin oikeutta ja unionin tuomioistuinta käyttämästä omaa toimivaltaansa antaa ennakkoratkaisuja kysymyksissä, joita jäsenvaltioiden tuomioistuimet esittävät unionin oikeuden tulkinnasta tai soveltamisesta.

85. Kehotan unionin tuomioistuinta tarkastelemaan tilannetta, jossa välimiesoikeuden sijaan romanialaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi olisi saatettu oikeusriita, joka koskee kyseisen valtion väitettyä kahdenvälisen investointisopimuksen määräysten rikkomista. Kyseinen tuomioistuin ei mielestäni olisi voinut esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntöä, jos esiin olisi tullut unionin oikeuden tulkintaa tai soveltamista koskeva kysymys.

86. Ensinnäkään romanialainen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi kyseisen jäsenvaltion kahdenvälisen investointisopimuksen määräysten mahdollinen rikkominen olisi saatettu, ei tietenkään olisi *ennen* Romanian liittymistä unioniin voinut esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntöä, koska kyseinen tuomioistuin ei tuolloin ollut SEUT 267 artiklassa tarkoitettu jäsenvaltion tuomioistuin. Vuoden 1995 sopimuksessa ei myöskään määrätä romanialaisilla tuomioistuimilla olevasta mahdollisuudesta esittää ennakkoratkaisupyyntöä unionin tuomioistuimelle.

87. Toiseksi sama ratkaisu pätee romanialaisen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi asia olisi saatettu ennen Romanian liittymistä unioniin, mahdollisuuteen esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntöä kyseisen liittymisen *jälkeen*. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee nimittäin selvästi, ettei unionin tuomioistuimella ole toimivaltaa ottaa kantaa unionin oikeuden tulkintaan oikeusriidassa, joka koskee ennen liittymistä esiintynyttä tilannetta.²⁶

88. Tämä oli tarkalleen tilanne kyseessä olevaan välimiesmenettelyyn johtaneen oikeusriidan osalta. Romanian väitetty kahdenvälisen investointisopimuksen rikkominen, joka on oikeusriidan kohteena, tapahtui ennen kyseisen jäsenvaltion liittymistä unioniin, ja kyseinen välimiesmenettely

²⁶ Tuomio 10.1.2006, Ynos (C-302/04, EU:C:2006:9, 36 ja 37 kohta); tuomio 30.4.2020, EUROVIA (C-258/19, EU:C:2020:345, 42 ja 43 kohta) ja määräys 1.10.2020, Slovenský plynárenský priemysel (C-113/20, ei julkaistu, EU:C:2020:772, 28 ja 31 kohta). Kriittisen selvityksen osalta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä, joka koskee sen toimivaltaa vastata ennakkoratkaisukysymyksiin uusien jäsenvaltioiden unioniin liittymisen yhteydessä, ks. Póltorak, N., ”Ratione Temporis Application of the Preliminary Rulings Procedure”, *Common Market Law Review*, nro 45, 2008, s. 1357–1381.

käynnistettiin ennen liittymistä. Kaikki tältä osin merkitykselliset tosiseikat tapahtuivat ennen liittymistä ja ne olivat tuottaneet kaikki vaikutuksensa. Tällaista oikeusriitaa käsittelevä romanialainen tuomioistuin ei olisi voinut esittää unionin tuomioistuimelle kysymyksiä unionin oikeuden tulkinnasta tai soveltamisesta tässä oikeusriidassa.

89. Tällaista ratkaisua ei voida kyseenalaistaa periaatteella, joka koskee unionin oikeuden välitöntä sovellettavuutta ennen liittymistä syntyneen tilanteen tuleviin vaikutuksiin, eikä tuomioon Kremikovtzi²⁷ perustuvalla oikeuskäytännöllä, johon komissio vetoaa ja jossa unionin tuomioistuin katsoi olevansa toimivaltainen tulkitsemaan Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Bulgarian tasavallan välisen assosiaatiosopimuksen²⁸ määräyksiä Bulgarian liittymistä edeltäviä tosiseikkoja koskevassa oikeusriidassa.

90. Periaatteesta, joka koskee unionin oikeuden välitöntä sovellettavuutta ennen liittymistä syntyneen tilanteen tuleviin vaikutuksiin, on todettava, ettei sitä ole tarkoitus soveltaa oikeusriitaan, joka koskee sitä, että Romania on väitetysti rikkonut kahdenvälisen investointisopimuksen määräyksiä. Kuten tämän ratkaisuehdotuksen 86 kohdassa todetaan, romanialaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetun oikeusriidan taustalla oleva tosiseikka on se, että Romania on kumonnut kiireellisen asetuksen mukaisen järjestelyn, mikä on johtanut siihen, että se on mahdollisesti rikkonut kahdenvälisestä investointisopimuksesta johtuvia velvoitteitaan. Oikeusriidan taustalla oleva tilanne siis esiintyi ennen liittymistä ja liittyi selvästi menneisyyteen.²⁹

91. Tuomiosta Kremikovtzi³⁰ on todettava, että myöskään se ei mielestäni voi näistä samoista syistä kyseenalaistaa unionin tuomioistuimen toimivallan puuttumista koskevaa toteamusta. Vaikka kyseisessä tuomiossa pääasiassa kyseessä olleen oikeusriidan taustalla olleet tosiseikat perustuivatkin tukien maksamiseen ennen liittymistä, oikeusriidan kohde koski kuitenkin näiden tukien takaisinperintämenettelyä ja erityisesti oikeusperustaa, johon tällaisen selvästi liittymisen jälkeisen menettelyn oli perustuttava. Toisin sanoen ennakkoratkaisukysymykset koskivat tosiaan tuen vaikutuksia, koska toimi hyväksyttiin ja toteutettiin jäsenvaltion liittymisen *jälkeen*, minkä vuoksi unionin tuomioistuimella oli toimivalta vastata ennakkoratkaisukysymyksiin.

²⁷ Tuomio 29.11.2012 (C-262/11, EU:C:2012:760).

²⁸ Sopimus, joka tehtiin ja hyväksyttiin yhteisön nimissä 19.12.1994 tehdyllä neuvoston ja komission päätöksellä 94/908/EHTY, EY, Euratom (EYVL 1994, L 358, s. 1).

²⁹ Tämä tilanne eroaa tilanteesta, joka johti 3.9.2014 annettuun tuomioon X (C-318/13, EU:C:2014:2133), jossa unionin tuomioistuin katsoi olevansa toimivaltainen sen periaatteen nojalla, joka koskee unionin oikeuden välitöntä sovellettavuutta ennen liittymistä syntyneen tilanteen tuleviin vaikutuksiin. Asiassa X ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatettiin sen *jälkeen*, kun Suomi oli liittynyt unioniin, oikeusriita, joka koski myös liittymisen *jälkeen* ennen unioniin liittymistä aiheutuneen vahingon seurauksena myönnetyn korvauksen määrää. Oikeudenkäynnin kohteena olivat siis liittymisen jälkeiset tosiseikat, vaikka ne olivatkin ennen liittymistä syntyneen tilanteen tulevia vaikutuksia, ja oikeudenkäynnillä pyrittiin ratkaisemaan tilanne tulevaisuuden osalta. Nyt käsiteltävässä asiassa välimiesoikeuden käsiteltäväksi saatettu oikeusriita ei koskenut myönnetyn korvauksen määrää vaan sitä, oliko Romania rikkonut kahdenvälistä investointisopimusta, ja se koski siis *ennen* liittymistä esiintynyttä tilannetta.

³⁰ Tuomio 29.11.2012 (C-262/11, EU:C:2012:760).

92. Sitä vastoin oikeusriita, joka olisi nyt käsiteltävässä tapauksessa voitu saattaa romanialaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, koskee tilannetta – Romanian suorittamaksi oletettua kahdenvälisen investointisopimuksen rikkomista – joka on tullut lopulliseksi ennen liittymistä. Toisin kuin tuomiossa Kremikovtzi, välimiesoikeuden käsiteltäväksi saatetussa oikeusriidassa ei siis ole kyse mistään liittymisen jälkeisestä tosiseikasta tai toimesta.³¹

93. Näin ollen katson, että koska unionin tuomioistuin ei ole toimivaltainen vastaamaan romanialaisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen, jos asia olisi saatettu romanialaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, välimiesmenettelyn taustalla oleva oikeusriita ei voi kuulua unionin oikeusjärjestyksen piiriin ennen Romanian liittymistä unioniin eikä sen jälkeen.

94. Tästä seuraa, että käsiteltävässä tapauksessa kyseessä olevan kaltainen välimiesmenettely, joka on käynnistetty kahden jäsenvaltion välillä tehdyn kahdenvälisen investointisopimuksen perusteella ennen välimiesmenettelyn osapuolena olevan valtion liittymistä unioniin, ei mielestäni voi loukata unionin oikeuden itsenäisyyttä edes liittymisen jälkeen, joten toisin kuin tuomiossa Achmea kyseessä olleessa välimiesmenettelyssä, ei voida todeta, että SEUT 267 ja 344 artiklaa olisi rikottu.

95. Myös muut lisäseikat viittaavat siihen, että kyseessä oleva välitysmenettely on yhdenmukainen unionin oikeuden kanssa siltä osin kuin kyse on keskinäisen luottamuksen periaatteesta, jota ei mielestäni ole loukattu.

ii) Kysymys keskinäisen luottamuksen periaatteen loukkaamisesta

96. Espanjan kuningaskunta väittää, että käsiteltävässä tapauksessa kyseessä olevan välimiestuomioistuimen olisi Romanian liittyessä unioniin pitänyt luopua asian käsittelystä romanialaisten tuomioistuinten hyväksi, jotka olisivat näin ollen kyenneet takaamaan sijoittajien oikeuksien suojan.

97. Ratkaisu, johon unionin tuomioistuin päätyi tuomiossa Achmea, perustuu nimittäin keskinäisen luottamuksen periaatteen loukkaamiseen, mitä voi merkitä turvautuminen unionin sisäisen kahdenvälisen investointisopimuksen perusteella käynnistettyyn välimiesmenettelyyn oikeusriidassa, joka voi koskea unionin oikeuden tulkintaa tai soveltamista.

98. Tuomiossa Achmea³² unionin tuomioistuin muistutti, että unionin oikeus nojautuu siihen perustavanlaatuisen lähtökohtaan, jonka mukaan kukin jäsenvaltio jakaa kaikkien muiden jäsenvaltioiden kanssa – ja tunnustaa sen, että kaikki muut jäsenvaltiot jakavat sen kanssa – lukuisia yhteisiä arvoja, joihin unioni perustuu. Tämä lähtökohta merkitsee sitä – ja perustelee sen –, että jäsenvaltioiden välillä vallitsee keskinäinen luottamus siihen, että kyseiset arvot tunnustetaan ja että siis arvot täytäntöön panevaa unionin oikeutta noudatetaan.³³

³¹ Kattavuuden vuoksi ja teoreettiselta kannalta täsmennän, että romanialainen tuomioistuin ei voisi esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymystä oman päätöksensä, joka koskee sitä, onko Romania rikkonut kahdenvälisestä investointisopimuksesta valtioneuvosto-oikeuteen sisältyvien sääntöjen osalta, tulevista vaikutuksista. Kysymys olisi yhtäältä puhtaasti hypoteettinen, koska asian ollessa edelleen vireillä ei ole mahdollista määrittää varmasti, millainen ratkaisu asiassa annetaan. Toisaalta se ei tarkkaan ottaen koski valtiollisen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetun oikeusriidan kohdetta, joka koskee ainoastaan sitä, onko Romania jättänyt noudattamatta kahdenvälisestä investointisopimuksesta johtuvia veloitteitaan, joten unionin tuomioistuimen vastausta ei tarvittaisi oikeusriidan ratkaisemiseksi.

³² 34 kohta.

³³ Tuomio Achmea, 34 kohta. Ks. myös lausunto 2/13, 18.12.2014 (EU:C:2014:2454, 168 ja 173 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

99. Kuten olen jo todennut esittämässäni ratkaisuehdotuksessa Komstroy,³⁴ kunkin jäsenvaltion on katsottava – jollei kyse ole poikkeuksellisista olosuhteista –, että kaikki muut jäsenvaltiot noudattavat unionin oikeutta, myös perusoikeuksia, kuten Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistettua oikeutta tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin riippumattomassa tuomioistuimessa. Komission johdolla unionin toimielinten erityisenä tehtävänä on varmistaa näiden arvojen noudattaminen, mikä osoittaa arvojen tärkeyden.³⁵

100. Lisäksi unionin ja kolmansien valtioiden väliset suhteet eivät perustu unionissa vallitsevaan keskinäiseen luottamukseen, joten onkin perusteltua, että jäsenvaltion ja kolmannen valtion välisen kansainvälisen sopimuksen sopimuspuolet sopivat puolueettomasta riitojenratkaisumenettelystä, koska kukin sopimuspuoli ei välttämättä luota täysin toisen sopimuspuolen tuomioistuinjärjestelmään sopimukseen sisältyvien sääntöjen noudattamisen varmistamisessa.³⁶

101. Tästä näkökulmasta totean, että komissio on kannustanut kahdenvälisen investointisopimusten tekemistä jäsenvaltioiden ja Keski- ja Itä-Euroopan valtioiden välillä, jolloin sopimukset ovat välttämättömiä välineitä, joilla valmistellaan maiden liittymistä unioniin.³⁷ Vuoden 1995 sopimuksen 74 artiklassa, jonka otsikko on Investointien edistäminen ja turvaaminen, sitä paitsi tuetaan sitä, että jäsenvaltiot ja Romania tekevät investointien turvaamista ja edistämistä koskevia sopimuksia. Ruotsin kuningaskunta ja Romania noudattivat tätä kannustinta tekemällä kyseessä olevan kahdenvälisen investointisopimuksen.

102. Tässä erityistapauksessa kahdenväliseen investointisopimukseen sisältyvä riitojenratkaisulauseke pitäisi ymmärtää Ruotsin kuningaskunnan ja Romanian välisen keskinäisen luottamuksen mahdollista puuttumista lieventävänä apukeinona. Tarkoituksena oli siis varmistaa jäsenvaltioiden investoijien suoja Romaniassa takaamalla muun muassa mahdollisuus turvautua kyseisen valtion tuomioistuinjärjestelmän ulkopuoliseen riitojenratkaisujärjestelmään tilanteessa, jossa ei ole riittävä luottamusta siihen, että kyseinen valtio ennen liittymistään kunnioittaa sijoittajien oikeutta tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin.³⁸

103. Näin ollen minusta vaikuttaa perustellulta, että välimiestuomarit, joiden käsiteltäväksi asia on pätevästi saatettu kahdenvälisen investointisopimuksen – jonka tekemiseen unioni itse kannusti jäsenvaltion ja välimiesmenettelyn osapuolena olevan valtion välillä ennen kyseisen valtion liittymistä – perusteella, eivät totea olevansa vailla toimivaltaa valtion liittyessä unioniin, koska välimiesmenettely antaa ennen liittymistä, kuten keskinäisen luottamuksen periaate liittymisen jälkeen, mahdollisuuden varmistaa sijoittajien oikeuksien suojan.

104. Näin ollen katson, että – toisin kuin tuomioon Achmea johtaneessa asiassa kyseessä olleessa tilanteessa – keskinäisen luottamuksen periaate ei voi olla perusteena keskeyttää välimiesmenettely, jolla alun perin voitiin korjata sitä, että ei luotettu siihen, että Romania ennen liittymistään unioniin noudattaisi tehokkaaseen oikeussuojaan liittyviä vaatimuksia.

³⁴ C-741/19, EU:C:2021:164, 64 kohta.

³⁵ Ks. ratkaisuehdotukseni Komstroy (C-741/19, EU:C:2021:164, 65 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

³⁶ Ks. julkisasiamies Botin ratkaisuehdotus lausunnosta 1/17 (CETA EU–Kanada) (EU:C:2019:72, 82 kohta).

³⁷ Julkisasiamies Wathelet'n ratkaisuehdotus Achmea (C-284/16, EU:C:2017:699, 40 kohta). Ks. myös Kochenov, D. ja Lavranos, N., "Achmea Versus the Rule of Law: CJEU's Dogmatic Dismissal of Investors' Rights in Backsliding Member States of the European Union", *Hague Journal on the Rule of Law*, 2021.

³⁸ Ks. välitystuomioistuinten oikeusvaltion kunnioittamisen edistämisestä investointioikeudessa Sadowski, W., "Protection of the Rule of Law in the European Union through Investment Treaty Arbitration: Is Judicial Monopolism the Right Response to Illiberal Tendencies in Europe?", *Common Market Law Review*, 2018, nro 55, s. 1025–1060 ja em. Kochenov, D. ja Lavranos, N.

105. European Food ym. ja Viorel Micula ym. väittivät istunnossa lisäksi, että Romanian liittyminen unioniin ei ollut luonut keskinäistä luottamusta kyseisen jäsenvaltion ja muiden jäsenvaltioiden välillä, koska liittymisen ehdoksi oli asetettu yhteistyötä ja Romanian edistymisen seurantaan koskevan järjestelmän perustaminen tiettyjen arviointiperusteiden täyttämiseksi oikeuslaitoksen uudistamisen ja korruption torjunnan alalla.³⁹

106. Tämä perustelu ei ole vakuuttava. Yhteistyöpäätös ei ole yksinään syy jättää soveltamatta keskinäisen luottamuksen periaatetta Romanian ja muiden jäsenvaltioiden välisissä suhteissa. Unionin oikeusjärjestys ei osoita yleistä epäluottamusta jotain jäsenvaltiota kohtaan pelkästään sillä perusteella, että kyseisen jäsenvaltion liittymisen yhteydessä otetaan käyttöön yhteistyöpäätöksen mukainen järjestelmä. Romanianlaisiin tuomioistuimiin kohdistuvan luottamuksen rajallisuus voi perustua ainoastaan objektiivisiin, luotettaviin, tarkkoihin ja asianmukaisesti päivitettyihin tietoihin, jotka koskevat tuomioistuinjärjestelmän toimintaa jäsenvaltiossa.⁴⁰

3) *Päätelmä tuomion Achmea oikeuskäytännön soveltamisesta*

107. Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että tuomioon Achmea perustuvia periaatteita ei mielestäni voida soveltaa käsiteltävässä tapauksessa kyseessä olevan kaltaiseen välimiesmenettelyyn, joka on käynnistetty kahden jäsenvaltion välillä tehdyn kahdenvälisen investointisopimuksen perusteella ennen välimiesmenettelyn osapuolena olevan valtion liittymistä unioniin ja joka on vielä vireillä kyseisen liittymisen ajankohtana.⁴¹

108. Mielestäni ei voida todeta, että unionin oikeuden itsenäisyyden ja keskinäisen luottamuksen periaatteita olisi loukattu ja että SEUT 267 ja 344 artiklaa olisi rikottu.

b) Kahdenvälisen investointisopimuksen yhteensopivuus unionin oikeuden kanssa kyseistä sopimusta tehtäessä

109. Espanjan kuningaskunta, jota komissio tältä osin tukee, väittää, että kahdenvälinen investointisopimus oli jo tekoheikkään ristiriidassa unionin oikeuden kanssa siltä osin kuin sen perusteella perustettu välimiesoikeus saattaa vaarantaa demokraattisen päätöksentekomenettelyn osapuolina olevissa valtioissa, koska sopimuksella viedään yhdeltä Romanian lailta tavoiteltu taloudellinen vaikutus, sekä haitata valtioneuvoston tehokasta soveltamista Ruotsissa ja Romaniassa, ja että kahdenvälinen investointisopimus vaikuttaa siis unionin toimielinten unionin perustuslaillisen kehyksen mukaiseen toimintaan.

110. Yhtäältä epäilen yleisesti tällaisen väitteen todistusvoimaa ottaen huomioon jäsenvaltioiden ja Romanian kahdenvälisen investointisopimusten taustan, koska vuoden 1995 sopimuksella unioni on kannustanut niitä tekemään sen. Tällaisella ratkaisulla todettaisiin lisäksi jälkikäteen se, että jäsenvaltion ja kolmannen valtion tekemä kahdenvälinen investointisopimus ei sovellu

³⁹ Yhteistyötä ja Romanian edistymisen seurantaan koskevan järjestelmän perustamisesta tiettyjen arviointiperusteiden täyttämiseksi oikeuslaitoksen uudistamisen ja korruption torjunnan alalla 13.12.2006 tehty komission päätös 2006/928/EY (EUVL 2006, L 354, s. 56; jäljempänä yhteistyö-päätös).

⁴⁰ Ks. vastaavasti tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (Tuomioistuinjärjestelmän puutteet) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 61 kohta).

⁴¹ Huomautan lisäksi, että tällaisen ratkaisun etuna on tietty johdonmukaisuus välimiestuomioistuinten käytännön kanssa siltä osin kuin on kyse niiden ajallisesta toimivallasta. Ks. tältä osin Matringe, J. ”La compétence ratione temporis et l’applicabilité du traité dans le temps” teoksessa Leben, C. (toim.), *La procédure arbitrage relative aux investissements internationaux*, L.G.D.J., 2010, s. 78 ja 79.

yhteen unionin oikeuden kanssa, ja tarkastelematta asiaa syvällisemmin kyseenalaistettaisiin yleisemmin ja abstraktilla tasolla jäsenvaltion ja kolmannen valtion välillä tehtyjen kahdenvälisten investointisopimusten yhteensopivuus unionin oikeuden kanssa.

111. Toisaalta erityisesti kyseessä olevasta välimiesmenettelystä olen sitä mieltä, että se ei missään tapauksessa johda valtioneutukia koskevien oikeussääntöjen tehokkuuden laskuun eikä näin ollen siihen, että Romanian lailta vietäisiin tavoiteltu taloudellinen vaikutus, joten jäljempänä päävalituksen tarkastelun yhteydessä esittämistäni syistä katson, että nyt käsiteltävässä tapauksessa sovelletaan valtioneutukia koskevia oikeussääntöjä.

112. Näin ollen kahdenvälisen investointisopimuksen ei voida katsoa olevan ristiriidassa unionin oikeuden kanssa heti tekohetkestään lähtien.

3. Liitännäisvalitusta koskeva päätelmä

113. Kaikesta edellä olevasta seuraa, että liitännäisvalituksen ensimmäinen valitusperuste pitäisi hylätä. Koska liitännäisvalituksen toinen peruste riippuu ensimmäisen valitusperusteen hyväksymisestä, katson, että liitännäisvalitus pitäisi hylätä kokonaisuudessaan.

B Päävalitus

114. Komissio, jota Espanjan kuningaskunta tältä osin tukee, esittää valituksensa tueksi kolme perustetta. Komissio väittää, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt ensimmäisen oikeudellisen virheen ja luonnehtinut tosiseikat oikeudellisesti virheellisesti todetessaan, ettei komissiolla ollut toimivaltaa tehdä riidanalaista päätöstä, sekä toisen oikeudellisen virheen todetessaan, ettei unionin oikeutta sovelleta myönnettyyn korvaukseen, ja kolmannen oikeudellisen virheen todetessaan, että välitystuomioistuimen myöntämä korvaus oli riidanalaisessa päätöksessä luonnehdittu virheellisesti eduksi.

115. Aloitan tarkasteluni tarkastelemalla kahta ensimmäistä valitusperustetta, joiden tarkoituksena on määrittää ajankohta, jolloin valtioneutuki on katsottava jäsenvaltion myöntämäksi, jotta voidaan arvioida, voitiinko valtioneutukioikeutta soveltaa tuolloin ja oliko komissiolla toimivaltaa tehdä riidanalainen päätös.

1. Kaksi ensimmäistä valitusperustetta: valtioneutuen myöntämisaikojen määrittäminen

116. Unionin yleinen tuomioistuin muistutti valituksenalaisen tuomion 66 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa, että unionin oikeutta alettiin soveltaa Romaniassa vasta sen unioniin liittymisen jälkeen ja että tästä seuraa, että komissio on vasta kyseisenä ajankohtana saanut toimivallan valvoa Romanian toimintaa SEUT 108 artiklan nojalla. Se on päätelty tästä perustellusti, että riidanalaisen päätöksen tekemiseen liittyvän komission toimivallan määrittäminen edellyttää oletetun tuen myöntämisaikojen määrittämistä.

117. Unionin yleisen tuomioistuimen mukaan ”[ensimmäisen oikeusasteen] kantajien oikeus kyseessä olevan korvauksen saamiseen syntyi ja sen vaikutukset alkoivat silloin, kun Romania kumosi [asetuksen 24/1998], toisin sanoen ennen Romanian liittymistä unioniin, ja siis, että

ajankohta, jona tämä oikeus myönnettiin kantajille – – on ennen liittymistä”.⁴²

118. Komissio väittää, että European Food ym. ja Viorel Micula ym. saivat oikeuden myönnettyyn korvaukseen vasta, kun välitystuomio oli muutettu kansallisen oikeuden nojalla täytäntöönpanokelpoiseksi, joten tätä aiemmin oikeus saada korvausta oli epävarma. Toimenpide, jolla väitetty tuki on myönnetty, ei siis ole se, että Romania olisi kumonnut kiireelliset asetukset, vaan se, että kyseinen jäsenvaltio on pannut välitystuomion täytäntöön. Koska kyseinen toimenpide toteutettiin Romanian unioniin liittymisen jälkeen, unionin oikeutta voitiin soveltaa ja komissiolla oli toimivalta tutkia se SEUT 107 ja SEUT 108 artiklan valossa, joten unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen katsoessaan, että toimenpide oli toteutettu ennen kyseistä liittymistä ja ettei komissiolla ollut toimivaltaa.

119. Korostan tässä yhteydessä lyhyesti, että – toisin kuin European Food ym. ja Viorel Micula ym. väittävät – kysymys tuen myöntämisaikajankohdasta on oikeuskysymys, josta on mahdollista valittaa, kun on tarkoitus määrittää, onko valtion verokannustinjärjestelmän kumoamisen perusteella välitystuomiolla myönnetty korvaus katsottava myönnetyn kumoamisen ajankohtana ennen liittymistä vai pikemminkin maksettaessa korvausta tosiasiallisesti välitystuomion täytäntöönpanon yhteydessä liittymisen jälkeen.

120. Lisäksi European Food ym:iden ja Viorel Micula ym:iden väitettä, jonka mukaan komission tarkoituksena on muuttaa riidanalaista päätöstä vetoamalla siihen, ettei kyseessä oleva tuki johdu korvauksen maksamisesta vaan välitystuomion antamisesta, ei voida hyväksyä, koska komission valituksessaan esittämät valitusperusteet perustuvat itse valituksenalaiseen tuomioon ja niillä pyritään arvostelemaan sen perusteltavuutta.⁴³

121. Kuten unionin yleinen tuomioistuin muistutti, unionin tuomioistuin vahvisti tuomiossa Magdeburger Mühlenwerke,⁴⁴ että ”tuet on katsottava myönnettyiksi silloin, kun oikeus niiden saamiseen myönnetään tuensaajalle sovellettavan kansallisen säännösten nojalla”.

122. Kuten European Food ym. ja Viorel Micula ym. väittävät, tällainen sanamuoto näyttää osoittavan, että tukitoimenpiteen myöntämishetki ei välttämättä ole sama kuin sen tosiasiallisen maksamisen ajankohta.

123. Vaikka tilanne onkin usein näin, on kuitenkin myös niin, toisin kuin komissio väittää, että tukea voidaan pitää myönnettynä, vaikka sitä ei olisi tosiasiallisesti maksettu.⁴⁵ Samalla tavoin oikeuskäytännössä on katsottu tukijärjestelmän mukaisesti maksetun tuen osalta, että tukea voidaan pitää myönnettynä vain, jos se on tosiasiallisesti pantu täytäntöön, vaikka tukijärjestelmä olisikin jo olemassa.⁴⁶

124. Toisin sanoen tuen tosiasiallinen maksaminen ei mielestäni ole peruste määrittää toimenpiteen myöntämisaikajankohta. Pelkästään se seikka, että kyseessä oleva korvaus on maksettu liittymisen jälkeen, ei siis riitä osoittamaan, että korvaus on tosiasiallisesti myönnetty vasta kyseisenä ajankohtana, joten unionin oikeutta olisi voitu soveltaa ja komissio olisi ollut toimivaltainen.

⁴² Valituksenalaisen tuomion 78 kohta.

⁴³ Tuomio 29.11.2007, Stadtwerke Schwäbisch Hall ym. v. komissio (C-176/06 P, ei julkaistu, EU:C:2007:730, 17 kohta).

⁴⁴ Tuomio 21.3.2013 (C-129/12, EU:C:2013:200, 40 kohta).

⁴⁵ Tuomio 19.12.2019, Arriva Italia ym. (C-385/18, EU:C:2019:1121, 37 ja 41 kohta).

⁴⁶ Tuomio 27.6.2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania (C-74/16, EU:C:2017:496, 88 kohta) ja määräys 7.12.2017, Irlanti v. komissio (C-369/16 P, ei julkaistu, EU:C:2017:955, 29 kohta).

125. Tuomiossa Managdeburger Mühlenwerke⁴⁷ ilmaistusta periaatteesta ilmenee mielestäni selvästi, että ratkaiseva seikka oletetun tuen myöntämiskohdan määrittämisessä on se, että kyseisen toimenpiteen edunsaaja saa varman oikeuden saada tukea, ja valtio tekee vastaavan sitoumuksen toteuttaa toimenpide. Tällainen kriteeri vaikuttaa loogiselta, kun otetaan huomioon valtioneuvoston tavoite, joka on arvioida valtion toimenpiteet, koska pelkkä valtion sitoumus toimia edunsaajana olevan yrityksen tukemiseksi voi jo sellaisenaan merkitä kilpailun vääristymistä markkinoilla jo ennen kuin tuki tosiasiallisesti pannaan täytäntöön.

126. Unionin yleisen tuomioistuimen mukaan European Food ym:iden ja Viorel Micula ym:iden oikeus saada välitystuomiolla myönnetystä korvauksesta koostuva oletettu tukitoimenpide syntyi silloin, kun Romania rikkoi kahdenvälisen investointisopimuksen määräyksiä. En yhdy tähän analyysiin.

127. On selvää, että välitystuomioistuimen myöntämä korvaus eli oletettu tuki perustuu tähän rikkomiseen. Lisäksi on totta, kuten unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 78 kohdassa, että vahingonkorvausoikeuden logiikan mukaan välitystuomio ja Romanian suorittamat maksut merkitsevät European Food ym:iden ja Viorel Micula ym:iden osalta sitä, että niiden oikeus saada korvausta Romanian teosta aiheutuneesta vahingosta tunnustetaan ja että tämä oikeus pannaan täytäntöön. Tässä mielessä välitystuomiossa ja sen täytäntöönpanossa vain todetaan taannehtivasti, että kyseessä oli jo aiemmin olemassa ollut oikeus.⁴⁸

128. Vaikka vahingonkorvausoikeudessa oikeus korvaukseen syntyy sinä ajankohtana, jolloin vahinko aiheutuu, tulkinta ei kuitenkaan merkitse sitä, että valtioneuvoston oikeudessa oikeus saada tukea syntyisi myös kyseisenä ajankohtana. Se, että välitystuomiossa mainitaan *taannehtivasti* korvausta koskevan oikeuden olemassaolo, johtuu siitä, että ennen kyseistä tuomiota tällaisen korvausoikeuden olemassaolo ei ollut varmaa.

129. Välimiesmenettelyn aikana keskusteltiin siitä, oliko Romania rikkonut kahdenvälisen investointisopimuksen määräyksiä ja oliko European Food ym:ille ja Viorel Micula ym:ille siten aiheutunut vahinkoa, ja Romania kiisti juuri sen seikan, että sen olisi pitänyt maksaa korvaus. Vasta kun oikeusriita oli ratkaistu, Romania veloitettiin myöntämään kyseessä oleva korvaus ja European Food ym:ille ja Viorel Micula ym:ille myönnettiin oikeus saada kyseinen korvaus valtioneuvoston ja edellä mainitun oikeuskäytännön mukaisesti. Tältä osin merkitystä ei ole sillä, että välitystuomiossa todetaan, että vahingonkorvausoikeuden mukaisesti korvausoikeus oli olemassa menneisyydessä.

130. Koska valtioneuvoston oikeus koskee jäsenvaltioiden toimintaa ja niiden sitoutumista tiettyjen toimenpiteiden toteuttamiseen, ei voida katsoa, että Romania olisi ollut velvollinen korvaamaan European Food ym:iden ja Viorel Micula ym:iden vahingot jo sillä hetkellä, kun se nimenomaisesti kiisti tällaisen velvollisuuden olemassaolon.

131. Tällainen tulkinta on tietyssä määrin yhdenmukainen sen oikeuskäytännön kanssa, joka koskee tuen myöntämistä kansallisen tuomioistuimen ratkaisulla ja joka voidaan mielestäni rinnastaa käsiteltävän tapauksen olosuhteisiin. Näin ollen on katsottu, että tuki perustuu kansallisen tuomioistuimen ratkaisuun, jos juuri tällä ratkaisulla tunnustetaan edunsaajan oikeus saada tukea ja määrätään tuen lopullinen määrä.⁴⁹ Lisäksi unionin tuomioistuin on katsonut, että

⁴⁷ Tuomio 21.03.2013 (C-129/12, EU:C:2013:200).

⁴⁸ Valituksenalaisen tuomion 84 kohta.

⁴⁹ Tuomio 29.11.2018, ARFEA v. komissio (T-720/16, ei julkaistu, EU:T:2018:853, 185 kohta).

välitoimista päättävän tuomarin ratkaisun, jossa todettiin, että tuki oli lakkautettu sopimuksen vastaisesti, ja jolla tukitoimenpide otettiin uudelleen käyttöön, on katsottava itsessään myöntävän uuden tuen.⁵⁰

132. Näin ollen katson, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen ja luonnehtinut tosiseikat oikeudellisesti virheellisesti todetessaan, että kyseessä oleva tuki oli myönnetty ajankohtana, jolloin Romania rikkoi kahdenvälistä investointisopimusta.

133. Näin on sitäkin suuremmalla syyllä, koska käsiteltävässä tapauksessa European Food ym:ille ja Viorel Micula ym:ille aiheutunut vahinko johtuu siitä, että Romania on kumonnut kiireellisen asetuksen valtiontukioikeuteen sisältyvien sääntöjen noudattamiseksi. Toisin sanoen unionin yleisen tuomioistuimen mukaan sellaisen toimenpiteen kumoaminen, joka Romanian kilpailuneuvoston mukaan oli vuoden 1995 sopimuksessa, jossa viitataan SEUT 107 artiklaan, tarkoitettu tukitoimenpide, oli itsessään tukitoimenpide. Tämän logiikan mukaan Romanian kilpailuneuvoston, joka oli kumoamishetkellä toimivaltainen, olisi näin ollen pitänyt samanaikaisesti, kun se pyysi Romaniaa kumoamaan kiireellinen asetus, todeta tämän kumoamisen olevan myös valtiontukea ja tutkia uudelleen tätä toimenpidettä vuoden 1995 sopimuksen valtiontukia koskevien määräysten valossa.

134. Kuten komissio toteaa, unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisu johtaisi yleisemmin sen hyväksymiseen, että valtiontuen peruuttaminen voi automaattisesti merkitä valtiontuen myöntämistä. Tämä seikka näyttää mielestäni osoittavan, ettei valituksenalaisessa tuomiossa tehty ratkaisu ole johdonmukainen.

135. Katson siis, että oletettua tukitoimenpidettä ei ole myönnetty kahdenvälisen investointisopimuksen rikkomishetkellä vaan ajankohtana, jona European Food ym:iden ja Viorel Micula ym:iden oikeus saada korvausta tunnustettiin ja jona Romania veloitettiin vastaavasti maksamaan tämä korvaus, eli välitystuomion antamisen jälkeen, kun Romania pani sen täytäntöön. Tämä ajankohta oli kuitenkin Romanian unioniin liittymisen jälkeen. Tästä seuraa, että tähän toimenpiteeseen voitiin soveltaa unionin oikeutta ja että komissiolla oli SEUT 108 artiklan nojalla toimivalta tutkia kyseessä oleva korvaus valtiontukioikeuden valossa.

136. Johdonmukaisuuden vuoksi tässä yhteydessä on täsmennettävä, että kysymys komission toimivallasta tutkia välimiesoikeuden antaman tuomion perusteella myönnettyä korvausta valtiontukioikeuden valossa on erotettava kysymyksestä siitä, ovatko romanialaiset tuomioistuimet toimivaltaisia esittämään unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön oikeusriidassa, joka on johtanut korvauksen myöntämiseen. Se, että viimeksi mainituilla ei ole tältä osin toimivaltaa, ei siis millään tavoin vaikuta komission toimivaltaan arvioida liittymisen jälkeen myönnettyä korvausta valtiontukioikeuden valossa. Kuten komissio perustellusti toteaa, tämä toimivalta määräytyy ainoastaan tuen aiheuttaneen tapahtuman, joka tapahtuu sinä ajankohtana, kun oikeus saada korvausta tunnustetaan varmallalla tavalla, perusteella.

137. Näin ollen kaksi ensimmäistä valitusperustetta pitäisi mielestäni hyväksyä.⁵¹

⁵⁰ Tuomio 26.10.2016, DEI ja komissio v. Alouminion tis Ellados (C-590/14 P, EU:C:2016:797, 59 kohta).

⁵¹ Komission toisessa valitusperusteessa esittämät perustelut nojautuvat pääasiallisesti siihen lähtökohtaan, että vaikka toimenpide on katsottava toteutetuksi ennen liittymistä, unionin oikeutta voitiin kuitenkin soveltaa, koska korvauksen maksaminen on aikaisemmin syntyneen tilanteen tuleva vaikutus. Mielestäni unionin yleinen tuomioistuin on vahvistanut virheellisesti tuen myöntämisaikojen olleen ennen liittymistä, koska se tapahtui tosiasiaa välitystuomion antamisen ja Romanian toteuttaman välitystuomion täytäntöönpanon myötä. Ei ole tarpeen määrittää, onko unionin yleinen tuomioistuin tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, ettei korvauksen maksaminen ollut aikaisemman tilanteen tuleva vaikutus ja ettei unionin oikeutta näin ollen voitu soveltaa.

138. Koska tämän analyysin perusteella voidaan todeta, että komissiolla on toimivalta tutkia kyseessä oleva korvaus SEUT 108 artiklan nojalla, ensimmäisessä oikeusasteessa asiassa T-704/15 nostetun kumoamiskanteen yhteydessä esitetyn ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa ja asioissa T-624/15 ja T-694/15 esitetyn toisen kanneperusteen ensimmäinen osa on näin ollen hylättävä.

2. Kolmas valitusperuste: SEUT 107 artiklassa tarkoitettu etu

139. Kolmannessa valitusperusteessaan komissio väittää, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen tulkitessaan edun käsitettä virheellisesti ja jättäessään vastaamatta kaikkiin riidanalaisessa päätöksessä tällaisen edun olemassaolon osoittamiseksi esitettyihin väitteisiin.

140. Unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 103 kohdassa, että tuomioon Asteris ym.⁵² perustuvan oikeuskäytännön mukaan vahingon korvaamista ei voida pitää SEUT 107 artiklassa tarkoitettuna valtiontukena paitsi, jos korvaus johtaa sääntöjenvastaisen tai sisämarkkinoille soveltumattoman tuen peruuttamisen korvaamiseen.⁵³ Unionin yleisen tuomioistuimen mukaan näin ei ollut.

141. Unionin yleinen tuomioistuin katsoi yhtäältä valituksenalaisen tuomion 104 ja 105 kohdassa, että koska ensimmäisestä kumoamisperusteesta ilmenee, ettei unionin oikeutta voitu soveltaa kyseessä olevaan korvaukseen ja koska komissiolla ei ollut toimivaltaa tutkia korvausta, kyseistä korvausta ei voida pitää korvauksena sääntöjenvastaisen tai sisämarkkinoille soveltumattoman tuen peruuttamisesta.

142. Toisaalta unionin yleinen tuomioistuin täsmensi valituksenalaisen tuomion 106–108 kohdassa, että kyseessä oleva korvaus kattoi liittymistä edeltäneen ajanjakson, jolloin unionin oikeutta ei sovellettu, joten kantajat saattoivat tämän ajanjakson osalta vedota tuomioon Asteris ym.⁵⁴ perustuvaan oikeuskäytäntöön. Komissio ei kuitenkaan ole riidanalaisessa päätöksessä tehnyt eroa liittymistä edeltävän ja sen jälkeisen ajanjakson välillä. Tästä seuraa, että riidanalainen päätös on lainvastainen siltä osin kuin siinä luonnehditaan vahingonkorvauksen myöntämistä ”eduksi” ainakin liittymistä edeltävältä ajalta.

143. Huomautan tässä yhteydessä, että valituksenalaisen tuomion perusteluissa on tietty ristiriitaisuutta siltä osin kuin kyse on siitä, oliko komissio osoittanut asianmukaisesti, että European Food ym. ja Viorel Micula ym. olivat saaneet SEUT 107 artiklassa tarkoitettua edun. Yhtäältä unionin yleinen tuomioistuin totesi, että kyse ei ole edusta, koska unionin oikeutta ei voitu soveltaa kyseessä olevaan korvaukseen, ja toisaalta myönsi, että unionin oikeutta voitiin todellisuudessa soveltaa niiltä osin kuin korvaus koski kiireellisten asetusten kumoamista liittymisen jälkeisen ajanjakson osalta. En siis ymmärrä selkeästi unionin yleisen tuomioistuimen päättelyn perusteita, joiden perusteella se hyväksyi tämän kanneperusteen.

144. Lisäksi molemmissa perusteluissa on mielestäni tehty oikeudellinen virhe.

⁵² Tuomio 27.9.1988 (106/87–120/87, EU:C:1988:457).

⁵³ Tuomio 27.9.1988, Asteris ym. (106/87–120/87, EU:C:1988:457, 23 ja 24 kohta). Ks. myös julkisasiamis Ruiz-Jarabo Colomerin esittämä ratkaisuehdotus Atzeni ym. (C-346/03 ja C-529/03, EU:C:2005:256, 198 kohta).

⁵⁴ Tuomio 27.9.1988 (106/87–120/87, EU:C:1988:457).

145. Ensinnäkin siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin on katsonut, ettei komissio voinut pätevästi todeta SEUT 107 artiklassa tarkoitettun edun olemassaoloa, koska sillä ei ollut toimivaltaa tutkia korvausta valtiontukioikeuden valossa, on todettava, että tämä päättely perustuu yksinomaan virheelliseen lähtökohtaan. Kuten olen osoittanut kahta ensimmäistä valitusperustetta tarkastellessani, unionin oikeutta voitiin soveltaa ja komissio oli toimivaltainen kyseessä olevan korvauksen osalta, koska korvaus oli myönnetty Romanian unioniin liittymisen jälkeen.

146. Unionin yleinen tuomioistuin ei näin ollen voinut oikeudellista virhettä tekemättä todeta pelkästään tällä perusteella, ettei kyseessä olevaa korvausta voitu pitää sääntöjenvastaisen tai sisämarkkinoille soveltumattoman tuen peruuttamisesta johtuvana korvauksena.

147. Toiseksi väitteestä, jonka mukaan liittymistä edeltänyttä ajanjaksoa vastaava korvauksen osa kuuluu tuomioon Asteris ym.⁵⁵ perustuvan oikeuskäytännön soveltamisalaan, on todettava, että tällainen seikka on mielestäni tosiaan merkityksellinen edun olemassaoloa arvioitaessa. Ymmärrän unionin yleisen tuomioistuimen päättelyn siten, ettei kyseistä korvausta voida pitää sääntöjenvastaisen tuen ottamisena uudelleen käyttöön, koska ennen liittymistä SEUT 107 artiklassa tarkoitettun valtiontuen olemassaoloa ei voitu todeta, koska unionin oikeutta ei vielä sovellettu.

148. Vaikka on selvää, että toimenpiteen toteuttamisajankohdan määrittämisessä otetaan huomioon ainoastaan ajankohta, jona oikeus korvaukseen myönnetään, siinä vaiheessa, kun toimenpide luonnehditaan SEUT 107 artiklassa tarkoitetuksi valtiontueksi, tämän toimenpiteen – eli Romanian välitystuomion seurauksena maksaman korvauksen – erityisluonne voi vaikuttaa erityisesti tuomioon Asteris ym.⁵⁶ perustuvan oikeuskäytännön soveltamiseen.

149. Kuten komissio väittää, tämän oikeuskäytännön soveltaminen käsiteltävän asian olosuhteissa ei kuitenkaan ole riippuvainen yksinomaan siitä, johtaako korvaus sellaisen toimenpiteen käyttöön ottamiseen uudelleen, jota voitiin tai ei voitu pitää SEUT 107 artiklassa tarkoitettuna valtiontukena ennen liittymistä. Riidanalaisessa päätöksessä komissio nimittäin sulki pois sen mahdollisuuden, että tätä oikeuskäytäntöä voitaisiin soveltaa välimiesmenettelyyn jäsenvaltioiden yleisten yksityisoikeudellista vahingonkorvausvastuuta koskevien kansallisten sääntöjen ulkopuolella,⁵⁷ ja nojautui myös siihen, että Romanian kilpailuneuvosto oli luonnehtinut kiireellisen asetuksen nojalla myönnettyt kannustimet vuoden 1995 sopimuksen perusteella ”tuiksi”.⁵⁸

150. Riippumatta siitä, olivatko nämä kaksi seikkaa perusteltuja, huomautan, että unionin yleinen tuomioistuin arvioi niistä perusteista, joiden vuoksi komissio poikkesi tuomioon Asteris ym.⁵⁹ perustuvasta oikeuskäytännöstä, ainoastaan yhden lainmukaisuutta ja päätteli sen perusteella, että viimeksi mainittua oikeuskäytäntöä voitiin tosiasiaassa soveltaa.

151. Näin ollen katson, ettei unionin yleinen tuomioistuin voinut oikeudellista virhettä tekemättä päätellä, että komission päätös oli lainvastainen siltä osin kuin kyse oli ”eduksi” luonnehtimisesta, tarkistamatta samalla, että komissio oli virheellisesti sulkenut pois tuomioon Asteris ym.⁶⁰

⁵⁵ Tuomio 27.09.1988 (106/87–120/87, EU:C:1988:457).

⁵⁶ Tuomio 27.9.1988 (106/87–120/87, EU:C:1988:457).

⁵⁷ Riidanalaisen päätöksen 101 ja 102 perustelukappale.

⁵⁸ Riidanalaisen päätöksen johdanto-osan 105–107 perustelukappale.

⁵⁹ Tuomio 27.9.1988 (106/87–120/87, EU:C:1988:457).

⁶⁰ Tuomio 27.9.1988 (106/87–120/87, EU:C:1988:457).

perustuvan oikeuskäytännön soveltamisen yhtäältä korvauksen myöntämisperusteen vuoksi ja toisaalta siksi, että [Romanian] kilpailuneuvosto oli luonnehtinut kiireellisen asetuksen valtionavuksi vuoden 1995 sopimuksen perusteella.

152. Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että kolmas valitusperuste on mielestäni hyväksyttävä.

153. Edellä esitetyn perusteella katson, että valituksenalainen tuomio on kumottava, asiassa T-704/15 esitetyn ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa ja asioissa T-624/15 ja T-694/15 esitetyn toisen kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä ja yhdistetyt asiat T-624/15, T-694/15 ja T-704/15 on palautettava unionin yleiseen tuomioistuimeen, jotta se ratkaisisi muut kanneperusteet.

VII Ratkaisuehdotus

154. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin

- hylkää liitännäisvalituksen
- kumoaa unionin yleisen tuomioistuimen 18.6.2019 antaman tuomion European Food SA ym. vastaan komissio (T-624/15, T-694/15 ja T-704/15, EU:T:2019:423)
- hylkää asioissa T-624/15 ja T-694/15 esitetyn toisen kanneperusteen ensimmäisen osan sekä asiassa T-704/15 esitetyn ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisen osan
- palauttaa yhdistetyt asiat T-624/15, T-694/15 ja T-704/15 unionin yleiseen tuomioistuimeen, jotta se ratkaisee muut kanneperusteet.